Uhynulé vydry odhalují znečištění řek: Vědci žádají o pomoc veřejnost!

13.5.2025 - Michal Andrle | Přírodovědecká fakulta UK

Vydra říční, největší šelma našich vodních toků, je nejen symbolem návratu divoké přírody do české krajiny, ale i klíčem k odhalení skrytého znečištění řek a potoků. Jako vrcholový predátor vodních ekosystémů je vydra citlivým indikátorem kvality životního prostředí – toxické látky, které se hromadí v její potravě, se ukládají i v jejím těle. Aby však mohli vědci tyto informace získat, potřebují pomoc veřejnosti – nálezy uhynulých vyder jsou pro výzkum zásadní. Každý nález může pomoci. Pokud najdete uhynulou vydru, dejte nám vědět. Jak postupovat, najdete v přiloženém plakátu, případně na webu www.vydryonline.cz.

Zatímco v minulém století vedlo znečištění vod k téměř úplnému vymizení vyder z české přírody, dnes se jejich populace obnovila. S nástupem nových chemických látek však vzniká otázka: Hrozí vydrám, a nejen jim, opět nebezpečí? Odpovědi hledají vědci napříč Českem – a k výzkumu potřebují pomoc veřejnosti.

„Těla uhynulých vyder jsou pro nás zásadním zdrojem informací. Pomáhají nám zjišťovat, jaké látky se vyskytují v životním prostředí a jaké riziko představují pro volně žijící živočichy," vysvětluje **Lukáš Poledník** ze společnosti **ALKA Wildlife. o. p. s.**, která se dlouhodobě zabývá výzkumem vyder v české krajině. „Každé tělo poskytuje cenné údaje – o zdravotním stavu zvířete, výskytu nemocí, reprodukci, a především o přítomnosti toxických látek."

Na problematiku znečištění vod upozorňuje i historie. „Jednou z hlavních příčin dramatického úbytku vyder ve 20. století bylo znečištění životního prostředí organochlorovými insekticidy (například

DDT), polychlorovanými bifenyly (PCB) nebo těžkými kovy," připomíná **Lukáš Poledník**.

Co se děje v řekách dnes?

Společný výzkum **ALKA Wildlife, o. p. s.**, **Univerzity Karlovy** a **Univerzity Pardubice** ukazuje, že ani v 21. století nejsou řeky bez problémů. Analýzy tkání uhynulých vyder odhalily zvýšené koncentrace rtuti, kadmia i olova – a v některých případech přímo spojitost mezi kontaminací a úhynem zvířete. „V dalších letech plánujeme vytvořit komplexní prvkový profil na základě stanovení více než 50 prvků přítomných v archivovaných tkáních," říká **Lenka Husáková**, odbornice na analytickou chemii z **Univerzity Pardubice**.

Zvláštní pozornost vědci věnují tzv. „věčným chemikáliím" – per- a polyfluoroalkylovým organickým sloučeninám (PFAS), které se v přírodě prakticky nerozkládají. „PFAS látky mají schopnost bioakumulace – tedy hromadění v tělech živočichů, zejména těch na vrcholu potravního řetězce, jako je vydra," upozorňuje **Jaroslav Semerád** z **Ústavu pro životní prostředí** Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. „Naše první analýzy ukazují, že nejčastěji se vyskytuje látka PFOS, která je přitom regulována už 15 let."

Každý může pomoci

Většina uhynulých vyder je nalezena u silnic – nejčastější příčinou smrti jsou střety s vozidly. „Vydra je poměrně velké zvíře a její tělo nepřehlédnete. Díky spolupráci s veřejností se nám každoročně daří zajistit až 80 jedinců, jejichž těla dále analyzujeme," vysvětluje **Lukáš Poledník**. „Pokud tedy někdo nalezne uhynulou vydru, stačí to nahlásit – o vše ostatní se postaráme. Zajistíme odběr, převoz i uchování vzorků pro analýzy. Zapojit se tak může skutečně každý, kdo chce přispět k ochraně přírody."

Vydra jako zrcadlo stavu našich vod

Kontaminace organismu vydry probíhá převážně prostřednictvím potravy – ryb, obojživelníků a raků, kteří vstřebávají toxiny z okolního prostředí. Tyto látky se pak dále kumulují v tělech predátorů. „Vydří tkáně nám tak poskytují nejen informaci o zdraví samotného zvířete, ale i cenné údaje o stavu vodního prostředí," uzavírá **Jaroslav Semerád**. „Díky tomu mohou vydry sloužit jako biologické indikátory kvality vody a pomoci nám včas odhalit skryté zdroje znečištění."

Projekt **Analýza kadáverů vydry říční (*Lutra lutra*) jako nástroj pro monitoring bioakumulativních polutantů ve vodních ekosystémech (SQ01010345)**

Tento tříletý výzkumný projekt je financován se státní podporou Technologické agentury ČR a Ministerstva životního prostředí ČR v rámci Programu Prostředí pro život 2. Cílem projektu je vyvinout a standardizovat metodiku pro hodnocení kontaminace vodních ekosystémů za pomoci analýzy polutantů v tělech vydry říční. Pro vývoj metodiky byly jako reprezentativní zástupci organických perzistentních polutantů zvoleny per- a polyfluoroalkylované látky (PFAS) a skupina anorganických prvků zahrnující těžké kovy a další rizikové prvky.

Partneři projektu:

Ústav pro životní prostředí Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy

Pracoviště Univerzity Karlovy je zodpovědné za analýzu organických polutantů ze vzorků tkání vyder.

Kontaktní osoba: Jaroslav Semerád (jaroslav.semerad@natur.cuni.cz)

ALKA Wildlife, o. p. s.

Organizace zajišťuje sběr a zpracování uhynulých vyder říčních, včetně analýz zdravotního stavu, pohlaví a věku jedinců.

Kontaktní osoba: Lukáš Poledník (lukas.polednik@alkawildlife.eu)

Kontakt pro hlášení nálezů (uveřejněno se souhlasem): Kateřina Poledníková, tel: +420 606 598 903

Fakulta chemicko-technologická Univerzity Pardubice

Tým z Univerzity Pardubice je odpovědný za multiprvkovou analýzu tkání vyder.

Kontaktní osoba: Lenka Husáková (lenka.husakova@upce.cz)